

А. О. Корнейко,
кандидат історичних наук, доцент кафедри менеджменту освіти,
завідувач відділу ЗНО та моніторингових досліджень ВІППО;
Р. С. Кутовий,
методист відділу ЗНО та моніторингових досліджень ВІППО

ЗНО – 2020 на Волині: особливості організації та проведення, узагальнення результатів

Здійснено огляд основних етапів підготовки і проведення ЗНО–2020 у Волинській області в умовах пандемії. Проаналізовано ключові результати ЗНО, а також проведеної у форматі зовнішнього незалежного оцінювання державної підсумкової атестації випускників закладів загальної середньої освіти з основних предметів на тлі загальноукраїнських даних.

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО), державна підсумкова атестація (ДПА), абітурієнти, вступна кампанія, пункти тестування, рівень навчальних досягнень, межові показники результативності, пандемія, COVID-19.

Korneiko A. O., Kutovyi R. S. ZNO–2020 in Volyn: Features of Organization and Holding, Generalization of Results.

An overview of the main stages of preparation and conduct of EIT–2020 in Volyn region in a pandemic. The key results of the External Independent Evaluation are analyzed, as well as the State Final Attestation of graduates of general secondary education institutions on basic subjects conducted in the form of External Independent Evaluation against the background of all-Ukrainian data.

Key words: External Independent Evaluation (EIE), State Final Attestation (SFA), entrants, entrance campaign, testing points, level of academic achievement, performance indicators, pandemic, COVID-19.

Актуальність та суспільна значимість дослідження. Згідно з положенням Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року № 463-ІХ, зовнішнє незалежне оцінювання є однією з форм оцінювання результатів навчання, здобутих учнями на рівнях базової чи профільної середньої освіти (ст. 47) [1]. На основі результатів ЗНО проводиться щорічна вступна кампанія до закладів вищої освіти на перший (бакалаврський) рівень. Показані абітурієнтами результати є також репрезентативним інструментом освітніх вимірювань, об'ємним та різноплановим джерелом інформації, необхідної, зокрема, для планування та впровадження державної політики послідовного ефективного реформування освітньої системи України.

За результатами кампанії Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО) підготував та оприлюднив підсумковий «Офіційний звіт про проведення в 2020 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти» [2]. Він з'явився з певною затримкою, зумовленою порушенням графіка процедур ЗНО внаслідок заходів карантину. Відділ ЗНО та моніторингових досліджень Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти на основі аналізу матеріалів цього звіту УЦОЯО, ресурсів регіональних даних УЦОЯО [3] та Львівського

регіонального центру ОЯО, а також матеріалів власної діяльності підготував і оприлюднив на сайті ВІППО власний звіт про кампанію та результати ЗНО–2020 на Волині [4].

Виклад основного матеріалу. Заходи щодо підготовки та організованого проведення ЗНО в області здійснювалися відділом ЗНО та моніторингових досліджень Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти у співпраці з органами управління освітою на місцях за Планом роботи з підготовки і проведення ЗНО у Волинській області у 2020 році, затвердженим спільним наказом Управління освіти, науки та молоді Волинської обласної державної адміністрації та Львівського регіонального центру оцінювання якості освіти від 27.09.2019 № 495/116-о «Про підготовку та проведення зовнішнього незалежного оцінювання у 2020 році».

Водночас на організацію та проведення ЗНО у 2020 році суттєво **вплинули виклики, пов'язані з пандемією COVID-19**. Загальнонаціональний карантин, впроваджений постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [5], вніс суттєві корективи в реалізацію плану з підготовки і проведення зовнішнього незалежного оцінювання

2020 року. Так, зазнали змін терміни проведення основної та додаткової сесій ЗНО. На період карантину припало чимало підготовчих процесів: завершення реєстрації учасників тестування; навчання й інструктаж персоналу, залученого до проведення ЗНО; формування мережі пунктів тестування тощо.

Від адміністраторів та організаторів ЗНО як на загальнообласному рівні, так і на місцях, неабияких організаційних зусиль вимагало виконання Тимчасових рекомендацій щодо організації протиепідемічних заходів при проведенні зовнішнього незалежного оцінювання, єдиного вступного іспиту та єдиного фахового вступного випробування в період карантину в зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), затверджених постановою головного державного санітарного лікаря України від 21.05.2020 № 24 щодо створення безпечних і комфортних умов під час проведення ЗНО безпосередньо в пунктах тестування.

Серйозним викликом для системи ЗНО також стало **скасування пробного тестування**. Однак чи не найбільший вплив як на проведення, так і на результативність ЗНО–2020 мало **скасування обов'язкової державної підсумкової атестації (ДПА)** для здобувачів повної загальної середньої освіти поточного року. Законом України від 18.06.2020 № 725-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань завершення 2019/2020 навчального року» встановлено, що вони в цьому навчальному році мали право пройти державну підсумкову атестацію, в тому числі у формі ЗНО, за власним бажанням [6]. Наслідком такого рішення став низький показник явки учасників тестування – менше 72 % (для порівняння: у 2019 році до пунктів тестування з'явилися 97,5 % волинян).

Український центр оцінювання якості освіти наголошує, що цей крок зумовив суттєві зміни в структурі вибірки здобувачів освіти, які 2020 р. повинні були проходити ДПА у формі ЗНО. Учасники, отримавши результати ДПА у формі ЗНО, самостійно визначали, чи бажають вони, щоб їх було внесено до свідоцтва про повну загальну середню освіту. У зв'язку з тим, що в офіційних інформаційних джерелах УЦОЯО повна інформація про кількість і склад учасників ЗНО, які висловили таке бажання, відсутня, дані про результативність державної підсумкової атестації не можуть бути використані для формулювання загальних висновків щодо всієї сукупності здобувачів повної загальної середньої освіти поточного року, а також для порівняння з даними щодо результатів ДПА попередніх років [2, т. 1, 5].

Реєстрація на участь у процедурах зовнішнього незалежного оцінювання 2020 року тривала 03 лютого – 24 березня (додатковий період реєстрації – з 25.05 до 09.06). Комплекти реєстраційних документів учнів (слухачів, студентів) для проходження ДПА у формі ЗНО у закладах

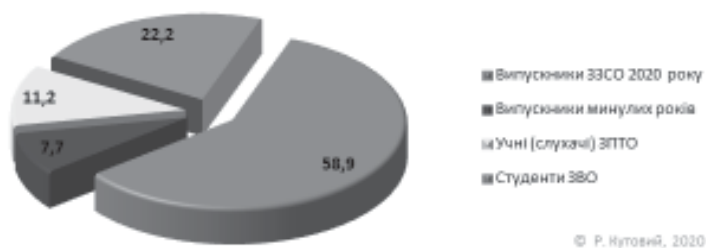
освіти приймалися регіональними центрами до 17 березня 2020 року.

Для реєстрації випускників минулих років та інформування всіх зацікавлених осіб створено консультативно-реєстраційний пункт на базі відділу ЗНО та МД Волинського ІППО. В період загальнодержавного карантину консультації та реєстрація учасників відбувалися дистанційно.

Для проходження основної сесії ЗНО в 2020 році у Волинській області було **zareєстровано 11 654 учасники**, що трохи перевершує показник попереднього року (+3,1 %).

58,9 % загальної кількості zareєстрованих – випускники закладів загальної середньої освіти поточного року (6859 осіб). Учасники з числа учнів та студентів закладів професійної освіти, а також студенти коледжів складають відповідно 11,2 % та 22,2 % (1309 та 2587 осіб). Як і в попередні роки, найменше у 2020 році zareєструвалося випускників минулих літ – 896 (діаграма 1).

Діаграма 1
Склад zareєстрованих учасників ЗНО–2020, %

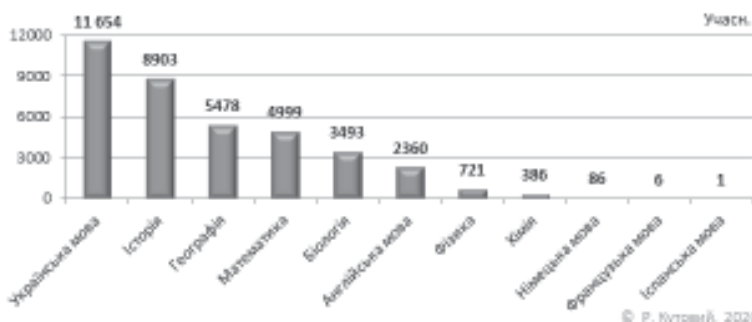

© Р. Кутсовий, 2020

Усього учасники zareєструвалися на **38 087 тестувань**, що на 15,1 % більше порівняно з попереднім роком. За даними реєстрації значна кількість учасників Волинської області zareєструвалися для проходження максимально можливих чотирьох тестів. Середній показник кількості предметів, вибраних учасником зовнішнього незалежного оцінювання, складає 3,27.

Окрім обов'язкової для випускників української мови і літератури, серед **предметів ЗНО** у волинян найбільш популярними були історія України (8903 особи), географія (5478 осіб), математика (4999 осіб) (діаграма 2).

Діаграма 2
Статистика реєстрації учасників ЗНО Волинської області за предметами

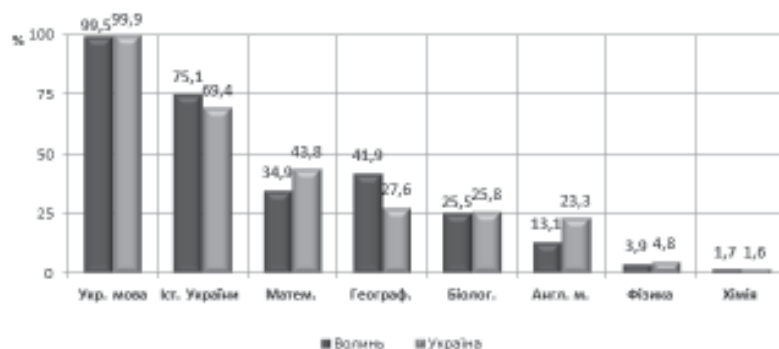
© Р. Кутсовий, 2020

Для проходження **державної підсумкової атестації** за освітній рівень повної загальної середньої освіти у формі зовнішнього незалежного оцінювання випускники Волинської області найбільше обирали українську мову (99,5 %), історію України (75,1 %) та географію, яка за кількістю зареєстрованих випередила математику. Географію як ДПА обрали 41,9 % волинських випускників, що вже традиційно є найвищим показником з-поміж усіх регіонів країни.

Водночас досить невисока кількість зареєстрованих учасників ДПА з математики (34,8 % проти 43,8 % в середньому по країні) та зовсім незначна кількість бажаючих скласти підсумкову атестацію з англійської мови (13,1 % проти загальноукраїнських 23,3 %) негативно вирізняє область на тлі загальноукраїнської тенденції (діаграма 3).

Діаграма 3

Порівняльні дані про навчальні предмети, обрані випускниками для проходження ДПА у формі ЗНО, %

Проведення ЗНО. Зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, у 2020 році проводилося із 11-ти навчальних предметів: української мови і літератури, історії України, математики, фізики, біології, географії, хімії, англійської, іспанської, німецької, французької мов.

У зв'язку із загальнодержавним карантинним терміном проведення ЗНО–2020 було зміщено більше як на місяць: основна сесія відбувалася з 25 червня до 17 липня, додаткова – 24 липня – 10 серпня 2020 року.

Грунтовна підготовка та належне ставлення до виконання вимог технологічних карт та інструкцій підготовленим персоналом гарантували високу якість проведення тестування в області і, як наслідок, відсутність зауважень з боку контролюючих органів та учасників тестування щодо роботи персоналу пунктів ЗНО.

Із загальної кількості зареєстрованих учасників **на тестування з'явилися 72 %** (2019 рік – 97,5 %).

Уперше за останні роки явка волинян є нижчою за загальноукраїнські показники як із ряду предметів (українська мова і література, історія України, хімія, географія, англійська мова), так і в цілому (середньоукраїнський показник складає 74,3 %).

Таке погіршення показників присутності пов'язано із прийняттям Закону України від 18.06.2020 № 725-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань завершення 2019/2020 навчального року», згідно з яким осіб, які завершували здобуття повної загальної середньої освіти в поточному навчальному році, було звільнено від обов'язкового проходження державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

Загалом, за результатами організації та адміністрування процедур ЗНО 2020 року у Волинській області, Львівський регіональний центр ОЯО засвідчив **високий рівень проведення тестування в області**. За підсумками ЗНО–2020 керівництву Управління освіти і науки ВОДА та відділу ЗНО і моніторингових досліджень ВІППО оголошено подяку ЛРЦОЯО.

Результати ЗНО–2020. Аналізуючи статистичні дані зовнішнього незалежного оцінювання 2020 року, можна відзначити, що за рядом основних показників Волинська область демонструє належний рівень на фоні всеукраїнських результатів.

Найвищі результати – 200 балів.

У ході ЗНО 2020 року волинські учасники здобули **10 оцінок 200 балів**, причому один з найвищих результатів отримано за підсумками розгляду апеляційної заяви учасника після завершення сесії ЗНО–2020 (табл. 1).

Примітно, що волинські учасники у 2020 році демонструють найвищі результати з широкого спектра предметів: і математичного, і природничо-наукового циклів, і з гуманітарних дисциплін.

Серед негативних тенденцій варто звернути увагу на той факт, що всі 200-балники є учнями закладів освіти з **трьох міст області**, тобто простежується «звуження» географії розташування закладів освіти, які дали випускникам знання найвищого гатунку.

Пороговий бал («склав/не склав»).

За методикою визначення результатів тестування пороговий бал є рівнем, що визначає негативний або позитивний результат учасника ЗНО за виконання завдань тесту з певного предмету, а також визначає право абітурієнта використовувати результати тестування з певних предметів під час вступної кампанії.

Усього мінімальний поріг у 100 балів **подолали 92,2 %** (2019 рік – 86 %) волинян. Загалом Волинська область у 2020 році суттєво покращила свій показник за якістю проходження тестування: з усіх предметів ЗНО волинських учасників, які не подолали «пори́г», менше, ніж у середньому по Україні (різниця складає від незначних 0,1 % з географії до помітних 3,2 % з математики).

Очевидно, це пов'язано не лише зі зменшенням порогового бала з усіх предметів, що було запропоновано експертною комісією при УЦОЯО через складні умови завершення навчального року для здобувачів загальної середньої освіти. Іншим визначальним фактором стало скасування обов'язкової

ДПА, через що до пунктів тестування не з'явилася значна кількість невмотивованих учасників.

Найбільш складними для випускників волинських шкіл виявилися тести зовнішнього незалежного оцінювання з історії України: **12,4 %** тих, що виявили бажання оцінити свої знання з цього предмету, не зуміли набрати мінімальний прохідний бал.

Порівняно з минулим роком суттєво зменшився відсоток учасників, які не подолали поріг на **тестуванні з української мови і літератури**, – **6,8** (у 2019 р. – 15,4 %). Найменше негативних результатів отримано з **біології** – **4,9 %** (табл. 2).

Результати ДПА, що проводилася у формі зовнішнього незалежного оцінювання. Оскільки через скасування обов'язкової державної підсумкової атестації для здобувачів повної загальної середньої освіти поточного року відбулися суттєві зміни в структурі вибіркової сукупності здобувачів освіти, які проходили у 2020 р. ДПА у формі зовнішнього незалежного оцінювання, слід досить обережно підходити до формулювання висновків щодо успішності здобувачів загальної середньої освіти 2020 року за результатами державної підсумкової атестації. Окрім того, наявні дані про результативність Державної підсумкової атестації 2020 року не можуть бути

використані для порівняння з даними щодо результатів ДПА попередніх років.

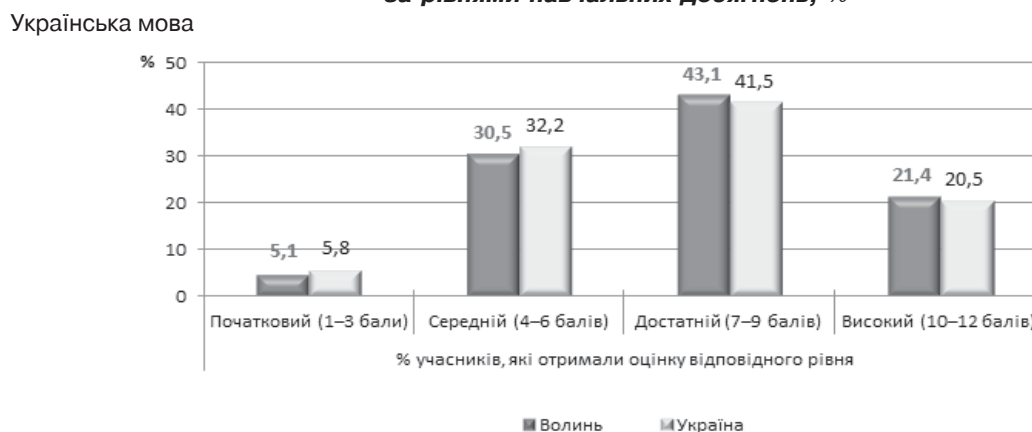
Аналіз наявних результатів, отриманих випускниками поточного року при проходженні ДПА у формі зовнішнього незалежного оцінювання, демонструє, що за кількістю результатів достатнього та високого рівнів Волинь у рейтингу областей України **займає позиції першої третини загального списку (друге-сьоме місце)**, а за підсумками абсолютної більшості тестувань **входить до топ-5 областей** України (в аналізі не враховано дані м. Києва).

Дані щодо кількості результатів достатнього та високого рівнів (7–12 балів) за предметами тестування подано у *табл. 3*.

Дані щодо розподілу результатів державної підсумкової атестації **за рівнями навчальних досягнень** з основних предметів (для аналізу взято українську мову, математику та історію України) свідчать, що показники волинських випускників за кількістю результатів достатнього та високого рівнів **перевищують середньоукраїнські на 1–5 %**. Водночас результатів початкового рівня у волинцях **менше, ніж у середньому в Україні, на 0,5–3 %** (діаграми 4–6).

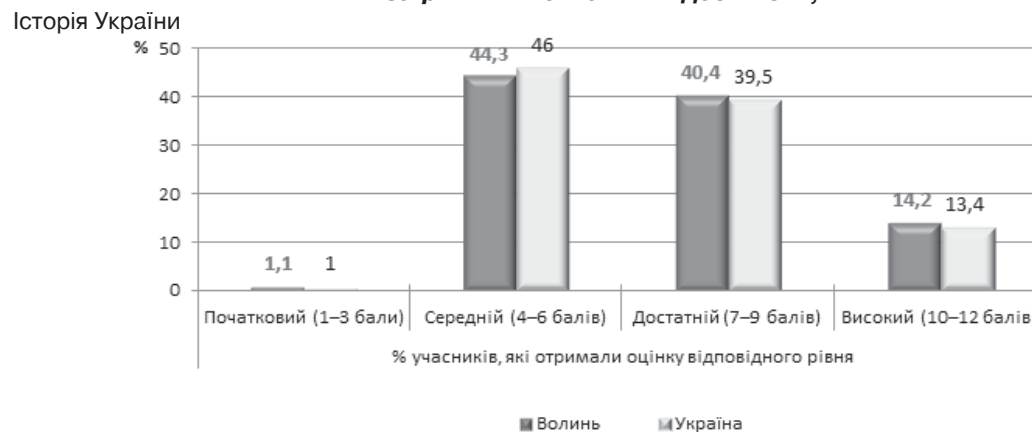
Діаграма 4

Порівняльні дані щодо розподілу результатів державної підсумкової атестації за рівнями навчальних досягнень, %

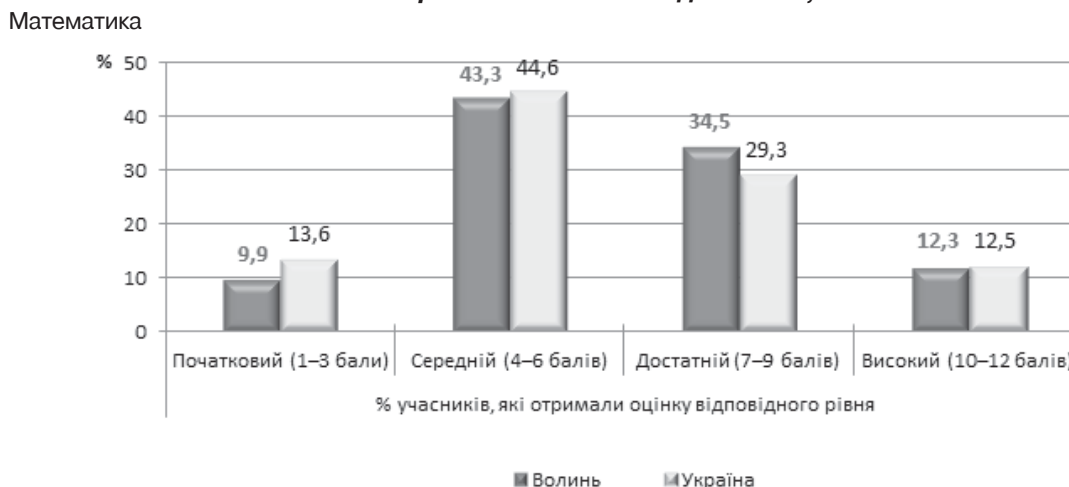

Діаграма 5

Порівняльні дані щодо розподілу результатів державної підсумкової атестації за рівнями навчальних досягнень, %

Порівняльні дані щодо розподілу результатів державної підсумкової атестації за рівнями навчальних досягнень, %

Дані про результати ДПА, проведеної у формі ЗНО за типами навчальних закладів з базових предметів, свідчать, що за результатами достатнього та високого рівнів волинські заклади середньої освіти та коледжі здебільшого **випереджають середньоукраїнські показники**.

Вищими за середні дані по Україні є показники з математики, показані учнями загальноосвітніх шкіл.

Дещо кращі, аніж загалом по країні, результати показали також здобувачі загальної середньої освіти з числа учнів закладів професійно-технічної освіти області.

Очевидно, що однією з причин таких показників є скасування у 2020 році обов'язкової державної підсумкової атестації, внаслідок чого на тестування з'явилися, як правило, вмотивовані учасники. Однак викликає стурбованість те, що навіть за таких обставин кожен п'ятий учасник із числа учнів закладів ПТО (22 %) отримав результат 1–3 бали з української мови. З математики таких учасників ще більше – 40 %.

Загальна результативність зовнішнього незалежного оцінювання.

Вона залишається досить **високою**. За результатами учасників, які здобули високі бали (в діапазоні 160–200) **з усіх предметів**, Волинь другий рік поспіль перебуває у **топ-6 областей України**, а за підсумками тестувань із **фізики, математики, географії та хімії** за названим показником увійшла **до трійки загальноукраїнських лідерів**.

Дані щодо рейтингів Волинської області за кількістю високих результатів ЗНО (160–200 балів) подано у табл. 4.

У додатках 1–8* подано дані про результати ЗНО випускників Волинської області на тлі «ріки» результатів ЗНО усіх областей України, межі якої окреслено максимальними та мінімальними

показниками, отриманими українськими випускниками під час тестування.

Висновки

1. Незважаючи на складні умови, пов'язані із пандемією COVID-19, усі етапи ЗНО відбулися згідно з вимогами нормативних документів, у тому числі з урахуванням вимог Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій і протиепідемічних рекомендацій головного державного санітарного лікаря України.

2. Розроблені та апробовані впродовж багатьох років нормативні засади й організаційно-адміністративні заходи дали можливість суб'єктам адміністрування ЗНО Волинської області забезпечити його успішну підготовку та належну організацію у складних умовах карантину. Системна організаційно-методична й аналітична робота, що проводилася відділом ЗНО та моніторингових досліджень ВІППО на всіх етапах ЗНО, стала передумовою високого рівня адміністрування процедур кампанії в області.

3. Продовжено співпрацю, започатковану відділом ЗНО та МД спільно з методистами інших відділів інституту, з педагогами й керівниками закладів освіти щодо можливостей і алгоритмів використання результатів ЗНО для покращення якості освітньої діяльності. Як засоби зв'язку використано інноваційні дистанційні платформи («Зум», «Міт», ресурси віртуального освітнього центру Волинського ІППО).

4. До здобутків освіти області можна віднести кількарічну позитивну динаміку зростання результатів за рядом основних показників, продемонстровану волинськими учасниками на тлі всеукраїнських даних, про що свідчить аналіз наявної статистики ЗНО–2020.

* Додатки див. в електронному доповненні на сайті ВІППО.

Перелік закладів освіти, випускники яких отримали 200 балів на ЗНО–2020

№ з/п	Предмет	Найменування закладу освіти
1	Математика	Комунальний заклад «Луцький навчально-виховний комплекс «Гімназія № 14 імені Василя Сухомлинського» Луцької міської ради Волинської області»
2	Фізика	Володимир-Волинська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 2 Володимир-Волинської міської ради Волинської області
3	Англійська мова	Луцька спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 1 Луцької міської ради Волинської області
4	Англійська мова	Луцька спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 1 Луцької міської ради Волинської області
5	Історія України	Волинський науковий ліцей-інтернат Волинської обласної ради
6	Історія України	Володимир-Волинський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 3 – ліцей» Володимир-Волинської міської ради Волинської області
7	Хімія	Заклад загальної середньої освіти «Ліцей № 1 м. Ковеля»
8	Хімія	Заклад загальної середньої освіти І–ІІІ ступенів № 12 м. Ковеля Волинської області
9	Біологія	Комунальний заклад «Луцька гімназія № 21 імені Михайла Кравчука Луцької міської ради Волинської області»
10	Біологія*	Комунальний заклад «Луцький навчально-виховний комплекс № 9 Луцької міської ради»

* Результат за підсумками розгляду апеляційної заяви учасника.

Порівняльні дані щодо кількості учасників ЗНО, які не склали тестування

№ з/п	Предмет	Волинська область			Україна: не набрали порогового бала (%)
		Прийшли на тестування	Не набрали порогового бала		
			осіб	%	
1	Українська мова і література, в тому числі:	8173	552	6,8	8,2
1.1	випускники ЗЗСО 2020 року	5747	340	5,9	5,9
2	Історія України, в тому числі:	5681	703	12,4	13,3
2.1	випускники ЗЗСО 2020 року	4053	456	11,3	11,4
3	Математика, в тому числі:	4089	389	9,5	12,7
3.1	випускники ЗЗСО 2020 року	3007	234	7,8	9,2
4	Географія	3477	192	5,5	5,6
5	Біологія	2288	113	4,9	5,5
6	Англійська мова	2106	122	5,8	7,3
7	Хімія	293	27	9,2	10,1
8	Фізика	602	38	6,3	7,6

Сумарні результати ДПА достатнього та високого рівнів (7–12 балів) у розрізі предметів

№ з/п	Предмет*	Сумарна к-сть результатів ДПА волинських випускників достатнього (7–9 б.) та високого (10–12 б.) рівнів, %	Місце Волинської області у загальному рейтингу областей із предмету
1	Українська мова і література	64,4	5
2	Історія України	54,7	7
3	Математика	46,8	4
4	Англійська мова	72,0	5
5	Географія	43,8	4
6	Біологія	39,6	6
7	Фізика	47,3	2
8	Хімія	63,8	5

* До аналізу не включено дані з німецької, іспанської та французької мов у зв'язку з незначною кількістю учасників.

Рейтинги Волинської області за результатами ЗНО в діапазоні 160–200 балів у розрізі предметів

№ з/п	Предмет	Сумарна к-сть високих результатів ЗНО з предмету (160–180;180–200) у волинських випускників, %	Місце Волинської області у загальному рейтингу областей із предмету
1	Українська мова і література	30,36	6
2	Історія України	16,52	6
3	Математика	23,38	2
4	Англійська мова	36,61	5
5	Географія	29,19	2
6	Біологія	23,0	6
7	Фізика	23,92	4
8	Хімія	33,1	3

* До аналізу не включено дані з німецької, іспанської та французької мов у зв'язку з незначною кількістю учасників.

Література

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Офіційний звіт про проведення в 2020 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. Т. 1. Київ, 2020. 236 с. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2020/09/ZVIT-ZNO_2020-Tom_1_r.pdf
3. Регіональні дані ЗНО–2020. Український центр оцінювання якості освіти: [офіційний сайт]. URL: <https://zno.testportal.com.ua/stat/2020>
4. Звіт про проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти у Волинській області у 2020 році. Луцьк: ВІППО, 2019. URL: http://vippo.org.ua/view_news.php?id=3127
5. Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-%D0%BF#Text>
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань завершення 2019/2020 навчального року: Закон України від 18.06.2020 № 725-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/725-20#Text>